

บทที่ 6

บทสรุป

บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ระหว่าง พ.ศ. 2483-2492 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แม้จะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีเท่านั้น มีสาเหตุหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของไทยต่อขบวนการลาว สาเหตุที่สำคัญประการที่หนึ่ง เป็นผลมาจากแนวความคิดชาตินิยม ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวความคิดหลักของกลุ่มชนชั้นนำของไทยสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับขบวนการชาตินิยมลาว โดยในช่วงสงครามอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483-2484) แนวความคิดชาตินิยมได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการส่งเสริมให้ประชาชนทั้งไทยและลาวสนับสนุนรัฐบาลไทยในการ “เรียกรื้อดินแดนคืน” มีการรณรงค์ให้คนลาวอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และร่วมมือกับคนไทยต่อต้านฝรั่งเศส ผลของการกระทำดังกล่าว ทำให้กลุ่มชาตินิยมลาวที่เพิ่งเริ่มต้นก่อตั้งขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชนชั้นนำของลาวที่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนสมัยใหม่ที่ฝรั่งเศสตั้งขึ้นในอินโดจีน ได้เดินทางข้ามแม่น้ำโขงมาเข้าร่วมกับรัฐบาลไทยตามคำชักชวน โดยหวังว่ารัฐบาลไทยจะช่วยลาวต่อต้านฝรั่งเศส ให้หลุดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมดังที่เป็นอยู่ บทบาทของไทยต่อขบวนการลาวในช่วงนี้ ถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมลาวให้มีความเติบโต เข้มแข็ง และมีโอกาสเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเอกราชลาวได้มากกว่าที่เคยดำเนินการไปอย่างยากลำบากในดินแดนลาว

การคุกคามของต่างชาติที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติไทย เป็นสาเหตุประการที่สอง ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของรัฐบาลไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว นอกเหนือไปจากการกระทบกระทั่งที่เป็นข้อพิพาทเรื่องดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสดังที่กล่าวไปแล้ว การคุกคามของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง มีส่วนสำคัญมากต่อบทบาทของไทยต่อขบวนการลาว เนื่องจากเมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 รัฐบาลไทยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ นายปรีดี พนมยงค์และคณะไม่เห็นด้วยกับการกระทำเหล่านั้น จึงจัดตั้งขบวนการเสรีไทยในประเทศขึ้น และสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมลาวจัดตั้งขบวนการเสรีลาวหรือขบวนการลาวอิสระ การดำเนินการครั้งนี้ ทำให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างผู้นำทางการเมืองไทยกับกลุ่มชาตินิยมลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำเสรีไทยสายอีสาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่นอกจากจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชาวลาวแล้ว บางคนยังมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับชนชั้นนำลาวอีกด้วย ทำให้บทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยต่อกลุ่มชาตินิยมลาวมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น แม้ว่าเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงในเดือน

สิงหาคม 2488 ผู้นำขบวนการเสรีลาวไม่พอใจฝ่ายไทย ที่ไม่สามารถช่วยเหลือลาวในการต่อสู้กับฝรั่งเศสได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากในขณะนั้นรัฐบาลไทยต้องประสบปัญหาในการเจรจาเลิกสถานะสงครามกับนานาชาติ และขอเข้าเป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาติ แต่การร่วมมือกันในช่วงสงครามนี้ ได้ส่งผลให้ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวสามารถรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีโอกาสสะสมอาวุธทันสมัย และมีการฝึกการรบในรูปแบบต่างๆ เพื่อกลับไปต่อสู้กับฝรั่งเศสในดินแดนลาวได้ต่อไป

ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศของไทย เป็นสาเหตุประการที่สาม ที่ส่งผลต่อบทบาทของไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงครามและกลุ่มผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่ช่วงสงครามอินโดจีน และถึงขั้นแตกหักในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้นำทางการเมืองไทยทั้งสองกลุ่มผลักดันช่วงชิงอำนาจการบริหารราชการ และหาทางกำจัดอิทธิพลของอีกฝ่ายหนึ่ง จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ โดยคณะทหารบกที่สนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ นาวาอากาศเอกถาง ถางสงคราม ฯลฯ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนกลุ่มอำนาจจากฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นรัฐบาลในช่วงหลังสงคราม มาเป็นฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลใหม่ดำเนินการเพื่อกำจัดอิทธิพลของฝ่ายผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ด้วยการจับกุมและสังหารบุคคลที่เคยร่วมงานใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำอีสาน ทำให้กลุ่มผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ลดจำนวนลงไป และต้องยุติบทบาทต่อต้านรัฐบาลลงอย่างสิ้นเชิง หลังจากความพ่ายแพ้ในกรณีกบฏวังหลวงเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 เมื่อกลุ่มผู้นำอีสานถูกปราบปรามไปแล้ว จึงส่งผลให้การช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวทั้งหมดยุติลงไปด้วย

สาเหตุประการที่สี่คือ ภาวะสงครามเย็น ซึ่งเป็นสถานการณ์ของโลกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ส่งผลกระทบต่อทุกๆ ประเทศทั่วโลก เป็นการแข่งขันกันหาพันธมิตรระหว่างประเทศในกลุ่มเสรีนิยมนำโดยสหรัฐอเมริกา กับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์นำโดยโซเวียต ประเทศไทยเลือกเข้าร่วมกับกลุ่มเสรีนิยม เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากองค์การสหประชาชาติ และสหรัฐอเมริกา เช่น ด้านเศรษฐกิจ การทหาร การแพทย์ ฯลฯ นอกจากนั้น รัฐบาลไทยเองก็กลัวการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยด้วย เมื่อสหรัฐอเมริกาไม่มีนโยบายให้ความช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ในอินโดจีน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์อีกต่อไปแล้ว ทำให้รัฐบาลไทยยุติบทบาทการให้ความช่วยเหลือขบวนการลาวอิสระ และผลักดันให้อพยพออกไปจากประเทศ รัฐบาลลาวอิสระจึงต้องยุบตัวลงไปในที่สุด เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2492 ถือเป็นการสิ้นสุดบทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว

สาเหตุประการสุดท้ายที่ส่งผลต่อบทบาทของไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว คือ การมุ่งดำเนินนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของชาติไทย การดำเนินการใดๆ ของรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองไทยที่มีต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวนั้น ล้วนแล้วแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ของฝ่ายไทยเป็นสำคัญ หากมีการกระทำใดที่เกี่ยวเนื่องกับขบวนการของลาวแล้วจะส่งผลเสียต่อไทย ทางฝ่ายไทยก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำดังกล่าวโดยทันที หรือเปลี่ยนแปลงท่าทีเพื่อยุติความสัมพันธ์กับขบวนการของลาวไปเลย ดังเช่น การให้ความช่วยเหลือกลุ่มชาตินิยมลาวของรัฐบาลไทยในช่วงสงครามอินโดจีน ซึ่งผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากความช่วยเหลือครั้งนี้ คือ การได้นักชาตินิยมลาวมาเข้าร่วมรณรงค์ต่อต้านฝรั่งเศสกับฝ่ายไทย และให้พวกเขาชักชวนผู้คนจากดินแดนลาวในอินโดจีนให้เข้ามาอาศัยในประเทศไทย เพื่อเพิ่มพลเมืองและเพื่อความมั่นคงของชายแดนไทย รวมทั้งเพื่อให้มีแรงสนับสนุนการ “เรียกรื้อดินแดนคืน” ซึ่งเรื่องนี้ รัฐบาลไทยประสบความสำเร็จในการขอความสนับสนุนจากประชาชนไทย และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มชาตินิยมลาวที่มาร่วมกับรัฐบาลไทย ส่วนทางด้านกลุ่มชาตินิยมลาว ก็ได้รับประโยชน์ทั้งเรื่องหน้าที่การงาน ที่อยู่อาศัย และอิสรภาพในการดำเนินการต่อต้านฝรั่งเศส เพราะเมื่ออยู่ในประเทศไทย ย่อมมีความปลอดภัยมากกว่าการต่อต้านฝรั่งเศสในดินแดนลาว แม้กลุ่มชาตินิยมลาวจะรู้ว่า ในเบื้องลึกแล้ว ไทยก็ต้องการครอบครองดินแดนบางส่วนของลาว แต่กลุ่มชาตินิยมลาวเห็นว่า ในช่วงระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส ลาวจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากไทย และควรใช้โอกาสที่มาอยู่ในไทยนี้ รวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งให้กับขบวนการชาตินิยมลาว เพื่อดำเนินการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวต่อไป

สำหรับบทบาทการช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวของผู้นำเสรีไทย ในช่วงระหว่างสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ดำเนินการไปเพื่อมุ่งเพิ่มกำลังพลพรรคในการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นในไทยเป็นสำคัญ รวมทั้งต้องการเป็น “ผู้นำ” ของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งผู้นำเสรีไทยคาดว่าชาติเหล่านี้ น่าจะได้รับเอกราชหลังสงครามโลกยุติลง ดังนั้น รัฐบาลไทยภายหลังสงคราม จึงให้ความช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติในอินโดจีนอย่างเต็มที่ แม้ว่าในเบื้องลึกของผู้นำทางการเมืองไทย ดูเหมือนว่ายังลังเลที่จะ “คืนดินแดนลาว” ที่ได้รับมาในช่วงสงครามอินโดจีนให้กับฝรั่งเศส แต่หนทางที่จะยึดดินแดนลาวเอาไว้เป็นไปได้น้อยมาก เพราะฉะนั้น การช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว เวียดนาม และกัมพูชาในสมัยนี้ จึงเน้นการรวมกลุ่มกัน เพื่อเป็นพลังในการต่อรองกับนานาชาติในอนาคต โดยไทยพยายามแสดงตัวเป็น “ผู้นำ” ของกลุ่ม การให้ความช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวของไทย ยังต้องระมัดระวังที่จะไม่ทำให้ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรไม่พอใจ เพราะอาจทำให้ไทยเสียประโยชน์จากการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนกระทั่ง เมื่อสหรัฐอเมริกามีนโยบายไม่ให้ความช่วยเหลือขบวนการต่อสู้

เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ในอินโดจีนอีกต่อไปแล้ว รัฐบาลไทยก็ต้องปฏิบัติตามนโยบายนี้ด้วย ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงยุติการให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวในที่สุด

เมื่อมองทางด้านขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ที่ยอมร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากไทย ในช่วงระหว่างสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธวิธีการฝึกกำลังทหาร และอาวุธยุทธโปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญ โดยมีเป้าหมายในการต่อสู้กับฝรั่งเศสหลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ สงครามและออกไปจากดินแดนลาว เพราะในส่วนของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวเองนั้น ยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะยึดครองดินแดนลาวเอาไว้ได้ตลอดไป แม้จะสามารถประกาศเอกราช และตั้งรัฐบาลลาวอิสระในดินแดนลาวได้แต่ก็เป็นเพียงแค่มิถึงปีเท่านั้น ดังนั้น ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวจึงยังคงต้องการความสนับสนุนจากทุกประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นไทย สหรัฐอเมริกา เวียดนาม จีน ฯลฯ การรับความช่วยเหลือจากไทย และการมีฐานะเป็น “ผู้ตาม” ของไทย จึงเป็นเรื่องที่ขบวนการลาวต้องยอมรับ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด คือการให้ลาวได้รับ “เอกราชอันสมบูรณ์”

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาต่อไป คือบทบาทของไทยที่มีต่อลาวหลังจากการยุบรัฐบาลลาวอิสระ และการแยกตัวของผู้นำขบวนการลาวอิสระเป็นสองฝ่าย โดยที่ฝ่ายหนึ่งกลับไปร่วมในรัฐบาลลาวภายใต้การสนับสนุนของฝรั่งเศส ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งไปร่วมกับขบวนการเวียดมินห์ตั้งรัฐบาลเขตปลดปล่อยทางภาคเหนือของลาว และตั้งเป็นขบวนการแนวลาอออิสระหรือขบวนการประเทศลาว (ปะเทดลาว) รวบรวมประชาชนให้เข้าร่วมต่อสู้เพื่อเอกราชที่สมบูรณ์ของลาวต่อไป ซึ่งเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในช่วงดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจและยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง การที่ประเทศไทยและลาวมีอาณาเขตติดต่อกัน มีความสัมพันธ์กันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า รัฐบาลไทยมีแนวคิดและบทบาทอย่างไรต่อการต่อสู้ทางการเมืองของลาว ทั้งในช่วงก่อนและหลังการได้รับเอกราชที่สมบูรณ์จากสนธิสัญญาเจนีวา พ.ศ. 2497